

บทที่ 5

บทสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาเปิดประเด็นการศึกษา เรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับฝ่ายหญิงในความสัมพันธ์แบบคูรักรจากความสนใจส่วนตัว ในฐานะที่ได้เคยพบเห็น เคยได้ยิน และเคยได้สัมผัสกับสถานการณ์ความรุนแรง ซึ่งในขณะนั้นผู้ศึกษาเองก็ไม่ว่าการกระทำเหล่านั้นเรียกว่า “ความรุนแรง” เพราะคิดว่ารูปแบบของความรุนแรงมีเพียงอย่างเดียวคือ การทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส ซึ่งก็น่าเชื่อว่าจะเกิดขึ้นในความสัมพันธ์แบบคูรักรได้

แต่ในสถานการณ์ความเป็นจริง ภายใต้คำอธิบายของคำว่า “คูรักร” ไม่ใช่เพียง 2 คนที่คบหาศึกษานิสัยใจคอกันเท่านั้น ความต้องการเป็นต้องการเป็นเจ้าของก่อให้เกิดการใช้อำนาจควบคุมพฤติกรรม การละเมิด หรือการจำกัดสิทธิ รวมทั้งความคาดหวัง การยอมรับ และความเชื่อของคนในสังคมด้วย เนื่องจากคนแต่ละคนเกิดและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การหล่อหลอมทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้น ความรู้สึกนึกคิด และการแสดงออกของแต่ละคนก็ย่อมแตกต่างกันด้วย ความแตกต่างเหล่านี้เองที่สร้างปรากฏการณ์ความรุนแรงในคูรักรให้เกิดขึ้นในสังคม

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ยังไม่ได้สมรส มีคูรักรที่คบหากันอย่างน้อย 1 ปี และอยู่ในวัยทำงานมีอายุระหว่าง 25-40 ปี จำนวน 100 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 50 คน และเพศชาย 50 คน การตอบแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ และได้จำนวนครบถ้วนตามคุณสมบัติที่ต้องการทั้งหมด

นอกจากนี้ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม และยินดีให้สัมภาษณ์จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 5 คน และเพศชาย 5 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผลที่ได้จากการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า

1. สาเหตุหรือปัจจัยที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในคูรักรซึ่งเกิดขึ้นกับทั้งเพศหญิงและเพศชาย ได้แก่ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน อุปนิสัยส่วนตัว และหึงหวง

2. รูปแบบของความรุนแรงในคู่รักมีทั้งการทำร้ายจิตใจ การล่วงละเมิดทางเพศ และการทำร้ายร่างกาย ซึ่งรูปแบบความรุนแรงทั้งหมดเพศชายเป็นผู้ใช้มากกว่าเพศหญิง และเป็นความรุนแรงที่เกิดจากการทำร้ายจิตใจมากที่สุด

3. การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในคู่รักส่วนใหญ่เลือกแก้ไขปัญหา หรือตกลงกันเองมากที่สุดทั้งในเพศหญิงและเพศชาย โดยมุ่งหวังที่จะรักษาความสัมพันธ์แบบคู่รักไว้ต่อไป

อภิปรายผลการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้กรอบแนวคิด และทฤษฎีสตรีนิยมในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในคู่รัก ทฤษฎีแรกคือ ทฤษฎีสตรีนิยมแนวถอนรากถอนโคน หรือแนวสุดขั้ว (Radical Feminism) เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าการกดขี่เอารัดเอาเปรียบผู้หญิงมีรูปแบบกระบวนการ และขั้นตอนอย่างไร โดยมองผ่านโครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ

ในขณะที่แนวคิดระบบปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) เป็นกรอบแนวคิดที่ผู้ศึกษานำมาใช้วิเคราะห์เช่นกัน เนื่องจากปิตาธิปไตยเป็นแม่แบบของการกดขี่ทางเพศในทุกพื้นที่ในทุกสถาบัน และในทุกช่วงชีวิตโดยเฉพาะกับเพศหญิง ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจเพื่อให้ผู้ชายอยู่เหนือกว่าผู้หญิงนั่นเอง แนวคิดนี้สามารถใช้อธิบายว่าความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศที่ครอบคลุมทั้งในระดับโครงสร้างและในระดับครอบครัวส่งผลให้ความรุนแรงเกิดขึ้นได้อย่างไร

และแนวคิดสุดท้ายคือ บทบาทความสัมพันธ์หญิงชาย (Gender Relations) แนวคิดนี้มองว่าความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย มีสาเหตุเนื่องมาจากสังคมกำหนด และมีความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกัน แต่เป็นความแตกต่างในลักษณะที่ความเป็นหญิงถูกตีค่าว่าต่ำกว่าความเป็นชาย หรือเป็นความแตกต่างแบบทวิลักษณ์ขั้วตรงข้าม (binary oppositions) โดยให้คุณค่าที่เหนือกว่าเป็นนัยของความเป็นชาย และขั้วตรงข้ามที่ถือว่า มีคุณค่าเป็นรองผูกติดอยู่กับความเป็นหญิง เช่น เข้มแข็ง / อ่อนแอ เหตุผล / อารมณ์ เป็นต้น สิ่งที่จะศึกษาคือความเหลื่อมล้ำทางเพศนี้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในคู่รักอย่างไร

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวถอนรากถอนโคน หรือแนวสุดขั้ว (Radical Feminism)

สตรีนิยมแนวนี้มองว่า การกดขี่เอารัดเอาเปรียบผู้หญิงไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ แต่ผู้หญิงประสบกับการถูกเอารัดเอาเปรียบ เพราะความเป็นเพศหญิงของตัวเองในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งพื้นที่ส่วนตัวก็ไม่ได้หมายถึงในบ้านของตัวเอง ในห้องส่วนตัว หรือในรถยนต์ส่วนบุคคล แต่หมายถึงในเรื่องของความรัก ความสัมพันธ์ ครอบครัว รวมถึงเรื่องของการเจริญพันธุ์ที่ผู้หญิงถูกควบคุมเนื้อตัวร่างกาย เพราะฉะนั้นสิ่งที่สังคมชายเป็นใหญ่ปลูกฝังบทบาทหน้าที่ให้กับความเป็นผู้หญิง

จึงถูกนิยามใน 2 ความหมายหลัก คือ การเป็นแม่ และการเป็นวัตถุทางเพศ ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชาย-หญิงกลายเป็นความสัมพันธ์ภาคบังคับ (compulsory heterosexuality) ที่เป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง แทนที่จะเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในเรื่องรสนิยมทางเพศ

นอกจากนี้ลักษณะทางชีวภาพของผู้หญิงที่ต้องเป็นฝ่ายตั้งท้อง และให้นมลูกยิ่งทำให้ผู้หญิงเชื่อว่าบทบาทหน้าที่ของพวกเธอคือความเป็นแม่ แบบไม่ต้องตั้งคำถาม ผู้หญิงจึงถูกปลูกฝังให้เตรียมตัวสำหรับการเป็นแม่หรือให้คาดหวังในบทบาทนี้ด้วยการแต่งเนื้อแต่งตัวให้สวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามโดยเชื่อว่าความสวยเป็นคุณค่าหลักของการเป็นผู้หญิง และนี่เองคือสิ่งที่สตรีนิยมแนวถอนรากถอนโคน หรือแนวสุดขั้วมองว่าเป็นการกดขี่เอารัดเอาเปรียบผู้หญิงจากการที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นวัตถุทางเพศ

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ความเป็นคู่รักจึงสะท้อนให้เห็นถึงการเริ่มต้นความสัมพันธ์จากความหึงพ้อใจทั้งในเรื่องของรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ นิสัยใจคอ และฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน และในที่สุดความสัมพันธ์นี้ก็ถูกเชื่อมโยงเข้ากับการมีเพศสัมพันธ์เพราะความรัก หรือเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่ารัก ทั้งที่คำว่า "รัก" ไม่ได้มีความมั่นคงใดๆ เลย เป็นความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา แม้แต่หลังจากการมี sex ด้วยกันเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ไม่น่าเชื่อว่าคำเพียงคำเดียวสั้นๆ นี้จะสามารถถ้ายอำนาจการต่อรองทั้งหมดเข้าสู่กำมือของคนเพียงคนเดียวได้ การไม่ต่อสู้ การยินยอมกลายเป็นเรื่องที่ถูกเชื่อว่าจะสามารถรักษาความสัมพันธ์ในคู่รักไว้ได้ และความเชื่อนี้ก็ไม่ได้ครอบงำแค่เฉพาะกับคู่ของตน แต่ตอกย้ำทัศนคติของคนในสังคมให้เชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์กับคู่รักเป็นความยินยอมพร้อมใจของทั้งสองฝ่ายมากกว่าการถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือถูกข่มขืน และกลายเป็นปัญหาความรุนแรงที่มักจะตกอยู่กับผู้หญิงเมื่อความรู้สึก หรือความสัมพันธ์ในคู่รักเปลี่ยนไป

ทางออกของปัญหาที่ถูกเสนอโดยสตรีนิยมแนวถอนรากถอนโคน หรือแนวสุดขั้ว คือ การปฏิเสธการถูกควบคุมความหรือให้ความหมายของความเป็นผู้หญิงภายใต้ระบบความสัมพันธ์ต่างเพศภาคบังคับ ซึ่งจากผลการศึกษาคู่ศึกษาไม่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างคนใดละทิ้งความเชื่อนี้ได้ มีเพียงการหาเหตุผลให้กับสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นว่าเป็นกรรมบังหละ เราไม่ดีเองบ้าง หรือเขาก็แค่ต้องการเอาชนะ แล้วเราก็กายช้ำชนะให้กับเขาไปเลย

แนวคิดระบบปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)

ระบบปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่นี้ถูกนำมาใช้อธิบายการทำให้ผู้หญิงต่ำต้อยด้อยกว่าผู้ชายอย่างกว้างขวางที่สุด และบ่อยครั้งที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมเนื้อตัวร่างกาย การปลูกฝังทางความคิด ความเชื่อ และการแสดงออกทางพฤติกรรมตามแบบที่สังคมคาดหวัง ล้วนเป็นผลผลิตทางสังคมที่มีรากฐานมาจากระบบชายเป็นใหญ่ทั้งสิ้น

ในงานวิจัยนี้ สถานภาพความเป็นรองของผู้หญิงได้รับการเปิดเผยในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความน่าเชื่อถือจากการที่ผู้ชายมีตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ซึ่งทำให้คนในสังคมมองข้ามความผิดที่เชื่อว่าเป็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ อย่างเช่นปัญหาในครอบครัว การใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงกว่าในการข่มขู่ หรือคุกคามทางเพศ ผู้ชายมีรายได้สูงกว่าทำให้ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายพึ่งพาอาศัยทางด้านเศรษฐกิจ การยินยอมให้ผู้ชายเป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว หรือแม้แต่การใช้กำลังทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตามในงานของ นพพร ประชากุล (นิตยสารสารคดี เล่มที่ 195, น. 116) ก็ชี้ให้เห็นการมองต่างมุมว่า ปิตาธิปไตยนั้น มิได้กดบังคับ (หรือข่มขู่) เฉพาะผู้หญิง ผู้ชายเองก็ถูกล้อมกรอบไว้ด้วยแบบแผนของระบบนี้ เช่นกัน เช่น ต้องผินใจทำตัวเข้มแข็งในทุกสถานการณ์ ต้องเล่นบทผู้นำ ต้องไม่แสดงอารมณ์ ต้องแบกข้าวของให้ผู้หญิง ฯลฯ

นอกจากนี้ระบบปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่ ยังสร้างมาตรฐานกำหนดความเป็นหญิงดี-หญิงเลว เพื่อควบคุมพฤติกรรมทางเพศ และภาวะการเจริญพันธุ์ของผู้หญิง ผ่านกลไกทางสถาบันการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) ซึ่งใช้ได้ผลจริง แต่เฉพาะกับผู้หญิงเท่านั้น ผู้หญิงถูกหลอกให้เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และเรียกร้องให้นำระบบนี้มาใช้ ได้ผลดีเกินคาด ผู้หญิงถูกตีกรอบพันธนาการด้วยศีลธรรม จริยธรรม ความเป็นกุลสตรี ล้อมลวดหนามอย่างแน่นหนาด้วยชื่อเสียง เกียรติยศ วงศ์ตระกูล ในขณะที่ผู้ชายสนุกสนานทำท่าย่อยกับการเปลี่ยนคู่นอน การมีบ้านเล็กบ้านน้อย ที่คนในสังคมต่างปรบมือให้กับความสามารถ และหัวเราะเยาะให้กับความภาคภูมิใจที่จะการนอนกอดคอกดีศรีลูกผู้หญิงต่อไป

บทบาทความสัมพันธ์หญิงชาย (Gender Relations)

บทบาทความสัมพันธ์หญิงชายที่ไม่เท่าเทียมกันนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งพื้นที่ออกเป็นอาณาบริเวณสาธารณะ และพื้นที่ส่วนตัว (public-private distinction) โดยพื้นที่สาธารณะเป็นโลกของผู้ชาย ส่วนพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นเรื่องของปัจเจก และครอบครัวเป็นพื้นที่ของผู้หญิง กลายเป็นคำอธิบายที่กีดกันผู้หญิงออกจากพื้นที่สาธารณะโดยเชื่อมโยงบทบาทและลักษณะของผู้หญิงเข้ากับหน้าที่ในครอบครัว เช่น ความอ่อนโยน ความเชื่ออาทรเป็นลักษณะของผู้หญิงที่ดี เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่คนในสังคมอ้าแขนต้อนรับผู้ชายเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่การงานในพื้นที่สาธารณะเพราะเชื่อว่าผู้ชายมีมุมมองที่กว้างไกลกว่าผู้หญิง และมองว่าผู้หญิงมีวิสัยทัศน์ที่คับแคบอยู่แต่ในโลกส่วนตัว

จากงานวิจัยนี้พบว่า ความเชื่อดังกล่าวส่งผลต่อความคิด และพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละเพศ ซึ่งจะเห็นว่า ผู้หญิงเชื่อว่าการใช้ความอ่อนโยนและความรักจะสามารถบรรเทาความ

แข็งแกร่ง ความไม่สนใจใยดี หรือแม้แต่อารมณ์ที่โหดร้ายของผู้ชายได้ และผู้ชายหลายต่อหลายคน ก็ใช้การเรียกร้อง การกดดัน หรือแสดงให้เห็นว่าเขาไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อเขาต้องการ มีเพศสัมพันธ์กับเธอ รวมถึงการทำร้ายร่างกายเธอด้วยข้ออ้างที่ว่าเพราะรัก เพราะหึงหวงด้วย แต่เมื่อใดก็ตามที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายเรียกร้องบ้าง สิ่งที่พวกเธอได้รับกลับเป็นท่าทีของความเบื่อหน่าย การตอกย้ำว่าเง่า เอาแต่ใจ เจ้าอารมณ์ ไม่มีเหตุผล รวมถึงการละทิ้งด้วย และยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของคนในสังคมต่อประเด็นนี้ว่า สาเหตุหนึ่งของความรุนแรงในคู่รักมาจากพฤติกรรมของฝ่ายหญิง หรือแม้แต่เชื่อว่าถ้าฝ่ายหญิงนิ่งเฉยจะสามารถยุติปัญหาความรุนแรงได้ สิ่งที่น่าสนใจได้ก็คือ ความสับสนของระบบสังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่เอื้อประโยชน์ให้ผู้ชายเป็นเพศที่ได้เปรียบ ทั้งที่ปลูกฝังความอ่อนแอกว่าให้กับผู้หญิง หรือว่าในความเป็นจริงเพศชายอาจไม่ใช่เพศที่ทำหน้าที่ปกป้อง แต่เป็นเพศที่ต้องถูกรับประมาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นธรรมทางเพศ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหา

จากผลการวิจัยที่ผ่านมาในเรื่องปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ พบว่าส่วนใหญ่มีผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของสถาบันครอบครัว การหล่อหลอมทางสังคมและวัฒนธรรม การสนับสนุนให้ความรุนแรงดำรงอยู่เพราะกฎหมายมีช่องโหว่ ซึ่งผลจากศึกษาในงานของผู้ศึกษาเอง ก็พบกับปัญหาเหล่านี้เช่นกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาคงไม่ต่างกันถ้าเราพูดถึงความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงรากฐานที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมทางเพศอันเกิดจากการกระบวนกรการขาดแคลนทางสังคม

แม้ในปัจจุบันการต่อสู้เรียกร้องให้รัฐบาลมีนโยบายในการปกป้องคุ้มครองปัญหาความรุนแรงให้กับผู้หญิงจะกระทำกันอย่างกว้างขวาง และเปิดเผยมากขึ้น แต่ผู้ศึกษาก็คิดว่าปัญหาเหล่านี้ยังคงมีอยู่ และยังไม่สามารถคุ้มครองความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในทุกประเด็นปัญหา เนื่องจากสิ่งที่เรามองข้ามก็คือ ทำอย่างไรที่จะให้ผู้หญิงยอมรับว่าปัญหาความรุนแรงในชีวิตคู่ที่เกิดขึ้นกับเธอไม่ใช่ปัญหาส่วนตัว ไม่ใช่เรื่องน่าอายที่จะเปิดเผย และการรักษาความสัมพันธ์ไว้ด้วยการยอม และการทนไม่สามารถยุติปัญหาความรุนแรงได้ นอกจากนี้การทำให้คนในครอบครัว คนในชุมชน และคนในสังคมตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในฐานะที่ความไม่เท่าเทียมทางเพศเป็นตัวปัญหาที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้สร้าง และถูกสร้างด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม

ความรักเป็นสิ่งที่ต้องถูกนำมาให้ความหมายใหม่ ความรักไม่ใช่การให้ การเสียสละ การอดทน การยอมจำนน และจุดจบของความรักไม่ใช่ความสมหวัง เพราะความเชื่อที่ติดจรวดแบบนี้ทำให้ความรักกลายเป็นบ่อเกิดแห่งความรุนแรงที่ถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างเมื่อมีการทำร้ายร่างกาย

การกักขังหน่วงเหนี่ยว และการฆ่า เพราะคนสามารถทำได้ทุกอย่างเพื่อความรัก สิ่งที่ควรปลูกฝังคือการรักด้วยสมองไม่ใช่การครอบครองเป็นเจ้าของ ความรักที่ความต้องการของทุกคนควรได้รับความเคารพ การยอมรับ การเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ และความรู้ ทุกคนมีสิทธิที่จะคิด จะพูด และที่สำคัญทุกคนต้องมีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตน สิ่งที่รัฐควรต้องคุ้มครองก็คือ การให้ความยุติธรรมในสังคม ต่อต้านการครอบงำ และกำหนด หรือทำให้เสรีชนในการครองรักได้รับการทะนุถนอม

การทำงานวิจัยในอนาคต

ในการทำวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างแทบทั้งหมดเป็นผลผลิตของสังคมชนชั้นกลาง ที่มีการศึกษา มีอาชีพ และมีรายได้ดี รูปแบบของความรุนแรงที่พบจึงเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับจิตใจเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสังคมมักมองไม่เห็นว่าเป็นความรุนแรง แต่ในสังคมชนชั้นรากหญ้าความรุนแรงที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับสูง และเป็นความรุนแรงที่มีหลายรูปแบบ แต่ถึงกระนั้นสังคมก็ยังคงมองข้าม เนื่องจากพวกเขาไม่มีความรู้ ไม่มีเวลา และไม่มีเงินทองที่จะมาสนใจเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับตนเอง ทำได้เพียงการเยียวยารักษาทางร่างกายให้หายจากความเจ็บปวด เพื่อหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องต่อไปได้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า หากมีผู้สนใจจะศึกษาในประเด็นเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงควรเจาะจงกลุ่มตัวอย่างในสังคมชนชั้นล่างเหล่านี้